

נר לשולחן שבת

פרשת תצוה

גליון 860 תשפ"ד

פורים קטן
יום גדול!

כלי התחבורה ששימש אותה היה אופניים. לאחר זמן היו שהעירו לה שיש בדבר חוסר צניעות וכדאי שתכנס ל"חזון איש" לשמוע את דעתו בזה.

נסעה הבחורה לביתו של רבינו, אלא שהרבנית אמרה לה שכעת אין קבלת קהל. הלכה מאחורי הבית ודפקה על חלון ביתו, הצגיגה את השאלה שהורו לה לשאול.

"חזון איש" חשש לאיסור של "לא יהיה כלי גבר על אישה", לפיכך התעניין אם יש סימן מובהק בין אופניים של גברים לאופניים המיועדים לנשים. הבחורה השיבה בחיוב, היו אלה אופני נשים "בלי רמה". "חזון איש" הוציא את ראשו מבעד לחלון, התבונן על האופניים ופסק לה שהדבר מותר.

מי היתה אותה "האחות לאה"?

בין ה"לקוחות" הקבועים שלה בסיבוב היומי היה הגאון רבי דב זוכובסקי, "רבי בערל ינובר", המשגיח בישיבת לומז'ה, שחלה בשיתוק, מפעם לפעם היא היתה מגיעה לחבוש ולטפל בו.

במלחמת השחרור, כשהדרכים לירושלים היו נצורות, התאפשר לה בתור עובדת של "הצלב האדום" לשלוח חבילות לירושלים, בשיירות מאובטחות. היא שאלה את רבי דב זוכובסקי, אם הוא מכיר מישהו מירושלים שזקוק לאוכל... הוא אמר לה שיש לו בן דוד יתום, שלומד בישיבת חברון.

כך במשך שבועות ארוכים נשלחו חבילות מזון ארוזות עם מאפים מעשי ידיה ועוד דברים טובים, לבחור שהיא לא הכירה... רק אמרו לה את השם והכתובת...

כעבור כמה שנים היא זכתה לבוא בברית האירוסין עם הבחור רבי ישעיהו גולדשמידט, לימים הגאון אב"ד תל אביב, כאשר לפתע היא קלטה מאיפה השם "ישעיהו גולדשמידט" מצלצל לה, היה זה כמובן אותו בחור שקיבל את החבילות ולא ידע עד אותה עת למי עליו להודות...

קויים בה הפסוק: "שלח לחמך על פני המים כי ברוב המים תמצאנו!"

(נר לשולחן שבת" מפי המשפחה)

"הדיבור" הכי ארוך בתורה! מאה תשעים ושבעה פסוקים!

ציין מרן הגאון רבי משה פיינשטיין דבר מעניין: בתורה יש לכל מצוה אמירה או דיבור מיוחד של ה'. שני המקומות שהתורה האריכה בהם בלי דיבור חדש הם: מלאכת המשכן בפרשיות תרומה תצוה עד תחילת כי תשא. וכן מסוף פרשת יתרו, בנתינת הלוחות עד סוף פרשת משפטים. כמובן יש טעם וחשבון לכל זה! ("מסורת משה")

כתב רש"י: "האפוד לא שמעתי ולא מצאתי בכרייתא פירוש תבניתו ולבי אומר לי... כמין סינר שהוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים".

רבים תמהו, מה פירושו של "ולבי אומר לי", ומה פתאום הביא רש"י דימוי זה של סינר נשים רוכבות על סוסים?!

ומתרגיב: מספרים על רש"י הקדוש שיצא פעם מבית המדרש ופגע באשת שר שבאה מולו רכובה על סוס. והיה הדבר קשה לרש"י, כיצד יתכן שעניו הטהורות תתקלנה במראה זה?!

אחר כך, כאשר רש"י עמל ויגע לתאר ולבאר את תבנית האפוד, שלא מצא מקור בספרי חז"ל איך תבניתו, אז אמר לו ליבו, כי לא לחינם זימנו לו מן השמים אותה תמונה של אשת שר, כדי שיראה את הבגד שהיתה לבושה באותה שעה, כי זו תבנית האפוד! (מעיינה של תורה" כ"ח ד)

הרה"ג בן ציון סנה פירש כי רש"י הסתמך על שארע עימו בימים אלו את סיפור המעשה הביא בעל "שיבולי הלקט": מצאתי בשם רבינו שלמה זצ"ל-רש"י, מעשה היה וארע פורים ביום ראשון וקדמו הציבור להתענות ביום חמישי, כמנהג הקהילות, ובאה אישה אחת שהיתה צריכה לרכוב אל השלטון ביום חמישי, ושאלה לרבינו, אם היא יכולה להתענות למחר, כי היא צריכה לאכול מפני טורח הדרך.

הורה לה רש"י: תענית זו אינה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא מנהג בעלמא... ואף על פי כן אסור לו לאדם לפרוש מן הציבור. (קצ"ד והביאו ב"י א"ח תרפ"ו, המקור הוא מחזור ויטרי קכ"ח)

עתה הכל עולה כפתור ופרה: הלא בחשבון פשוט נמצא שכאשר בשנה פשוטה חל פורים ביום ראשון ותענית אסתר מוקדמת ביום חמישי, פרשת השבוע באותו שבוע היא פרשת תצוה. יתכן מאד שמשום כך הסתמך רש"י בפירושו על מראה האישה הרוכבת שבאה לפניו בדיוק באותו שבוע... (עפ"י "ומתוך האור" תצוה)

אין מקרה בעולם, ואי אפשר לדעת איך הקב"ה מגלגל את נסיבות חייו של האדם, והכל בכדי למלאות את יעודו וטובתו

בימי מלחמת העולם השניה, בחורה פליטת שואה שנמלטה מהנאצים, למדה וסיימה קורס אחיות בבית חולים בשוויץ. כשעלתה לארץ לבדה, התגוררה בבני ברק והחלה לעבוד כאחות ציבורית, עברה מבית לבית בפתח תקוה, טיפלה בעולים במעברות ראש העין ושעריה, עברה מאוהל לאוהל. לא היה לה שם מלבד "האחות לאה", כינו אותה "המלאך בלבן".

"מעשה חרש אבן פתוחי חתם ... משבצים זהב יהיו במלואתם".
קל וחומר מהדוכיפת ולא רק מהצפרדע...

"ומעוף השמים יחכמנו" - ילמד אדם את בנו להיות נאמן מעוף השמים - דוכיפת - שבשביל שלא השלים את אמונתו לשרו של ים בימי שלמה, שאיבד את השמיר שמור אצלו, חנק עצמו. ישראל ישאו ק"ו בעצמם ויקחו משל מן הדוכיפת אשר לא יקבל שכר על שמירתו, ואם לא ישמור לא יקבל עונש, לא כל שכן שלא תעשו עוולה, ושלא תדברו כזב, ושלא ימצא בכם לשון תרמית, אחד בפה ואחד בלב. (ספר חסידים מ"ז, איוב ל"ה י"א)

"שמיר זה ברייתו כשעורה ומששת ימי בראשית נברא". (סוטה מח)
סיפר הגאון ר' יעקב גדליהו וולדנברג: "שאלני לפנים הגאון האמיתי, מורנו ורבנו רבי חיים ברלין. בגמרא (שבת צד. עירובין צז:) כתוב שהנושא את החי בשבת פטור. והתוס' כתבו כי במשכן לא היו נושאים דבר חי. התחשים והאילים היו הולכים ברגליהם, ומהחלזון היו פוצעים ומוציאים הדם בחייו, כיון שכל עוד שיש בו חיות בחלזון צבעו צלול יותר. וקשה לי, הלא במשכן היה את השמיר בשביל אבני האפוד והחושן, והרי אין נושאים דבר חי? וסיים: "קושיה זו אין לי תירוץ עליה!"

ואני אז צעיר לימים עניתי: מורי ורבי, לעניות דעתי יש לי תשובה. הנה הגמרא בשבת מסיימת "ומודה רבי נתן בכפות". והלא השמיר היה כפות, כפי שמובא בגמרא בסוטה: 'שמיר זה ברייתו כשעורה ומששת ימי בראשית נברא, ואין כל דבר קשה יכול לעמוד בפניו. במה משמרים אותו? כורכים אותו בספוגים של צמר ומניחים אותו בכלי עופרת מלא בסובי שעורים'. בזה דברי התוס' קיימים, שלא היו נושאים דבר במשכן דבר חי! נענע לי רבינו בראשו והודה לי". (תחילת 'אבן יעקב' - 'מדבריו')

כתב האדר"ת: "המופלג ר' חיים מנדל שאלני, הרי התוס' כתבו שבמשכן לא היו נושאים דבר חי, אם כך מה עשו עם השמיר? ונשתוממתי כרגע, שהוא קושיה חזקה. והשבתיו: אולי יש לומר שהתוספות כתבו דבריהם רק במה שהיו צריכים למשכן ולא לבגדי כהונה. ואחר העיון ראיתי שאין כלל קושיה, השמיר לא היה בכלל בעל חי אלא דומם, מין אבן, ולשון רש"י 'לא דווקא'. (אזני ירושלים" לג)

שתי שיטות מה היה השמיר ומה היה עושה

"השמיר כמין תולעת היה". (רש"י, מאירי גיטין סח). "כמין תולע ארוך היה". (רבינו יונה שם) "הוא שרץ קטן חוצב האבנים הגדולות בעוברו עליהן, ובו בנה שלמה את בית המקדש". (פיהמ"ש הרמב"ם אבות ה' ו') והיה השמיר בעל חיים קטן, כתבנית השעורה, ויש לו צפורן, ובכל מקום שיגע בו הצפורן היה שוקע, שנאמר 'בצפורן שמיר חרושה', וזה מסודות הטבע שהמקום שהוא עובר עליו נעשה נמוך מבלי שתחסר האבן. (מאור האפלה" פ' תצוה)

ואילו הערוך כתב: שמיר - דיאמנט.

שמיר היא אבן קרה ויבשה מאד, חזקה מכל אבן לכל תכלית ותשבור כל אבן. סגולתה להוציא אבנים מהכליות. ("מדורש תלפיות") הגר"א בתוספתא, במקום התיבה 'בריה' הגיה 'ברייתו כשעורה', הגאון רבי אליעזר וולדנברג זייק שאולי כוונתו בזה לומר שהשמיר לא היה בעל חי. (שו"ת 'ציץ אליעזר' י"ג ל"ג)

במחזור ויטרי כתב שהוא "כמו תולעת". היו כותבין את השם על גבי אבנים, והיו מוליכין השמיר על האבן לפי תבנית האבן, והאבן מתבקעת כנגדו במקום הכתב, וזה מה שכתוב "פתוחי חתם במלואתם" שהאבנים לא היו חסרות כלום. (אבות ה' ו')

"מעשה חרש" לא 'מעשה חרש' באמת, שהרי החכמים אמרו שהיא דומה לתולעת, וקרובה אל האבנים, ובתבונתה חפרה בהם, ולא חיסר מגוף האבנים דבר, וזה דומה לנס או קרוב לו. (רבי אברהם בן הרמב"ם פ' תצוה. ועיין רבנו בחיי בהבדל שבין אבני האפוד והחושן)

כשהעבירו את השמיר מעל האותיות הרשומות בדיו באבני האפוד, התפרצה האות הכתובה על האבן כתאנה בימות החמה וכבקה בימות הגשמים.

כתב האברבנאל: ומצאתי בפירוש אחד מחכמי הנוצרים שבימי שלמה היו פוסלים האבנים עם תולע אחד, שכל מה שהיו רושמים בדמו היה נחתך ישר. בזה הזרך פסל בצלאל את החושן. והיה כענין דם השעירים, שכאשר ישימו אותו על ספיר יחתוך אותו, מה שלא יכול לעשות בו ברזל. ואולי לזה רמזו באומרם שהיה השמיר כ'שעורה', שפעולתו כ'שעיר', ושהיה בקנה של עופרת, בו פיתחו את הספיר. (מלכים א' ה' ועיין מש"כ המהר"ל סוטה מח):

וה"תפארת ישראל" כתב: במח"כ אין זה מסכים עם קבלתנו שגוף השמיר היה מבקיע את האבן.

'עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ... והשמיר'. (אבות ה' ו')
בגמרא מובא שהוא מששת ימי בראשית. הכוונה שהדבר הנפלא הזה נקבע בטבע בששת ימי בראשית. שזהו דבר נפלא - דבר קטן שברייתו כשעורה, ואין כל דבר קשה עומד נגדו ומשמרים אותו בדבר רך ... (מורה נבוכים")

דומם, צומח, חי ושמיר...

"בריה היתה": כוונתם בזה שהשמיר אינו בכלל השרצים, שאם היה דבר טמא מסתבר שמאוס למלאכת שמים, לכן אמרו רבותינו שהיתה בריה בפני עצמה, שאיננה מכלל בעלי החיים! ומה שנכתב שנברא מששת ימי בראשית, לאו דווקא, אלא עלה במחשבה להבראות אז, ולמעשה נברא בשישי בין השמשות בין כל שאר הדברים היוצאים מחוץ לטבע. 'וברייתו כשעורה', היינו תבנית גופו, אך היו לו רגלים, ובצפורני רגליו היה חותך ועיין בזהוה ויח". (חסדי דוד" סוטה ט"ו א')

"משחרב בית המקדש בטל השמיר". דהיינו שנגנז ונעלם סודו, שאין כל אדם יכול למצוא את התולעת הזו ולהשתמש בה.

אפשר שהיתה זו תולעת אחת ויחידה שנבראה בששת ימי בראשית ולא פרתה ורבתה. דאם היתה פורה ורבה, מה החידוש שנבראה בששת ימי בראשית, הרי כל יצורי עולם נבראו אז. אמנם, אפשר לפרש על פי דברי המשנה באבות 'שמיר נברא בערב שבת בין השמשות', שהכוונה שנבראה באותה שעה ולא כשאר הרמשים שנבראו ביום חמישי, ואחר כך היא פרתה ורבתה. אמנם בגמרא בגיטין משמע שאחד היה ונשאר, והוא שהביאו בניהו בן יהוידע, אך עדיין אין זה מוכרח, וצריך עיון.

ובמדרש "שוחר טוב" הביא כי שלמה המלך ציווה על הנשר להביא לו את השמיר מגן עדן. משמע מזה שהיה שמיר אחד, שהיה מוכן בגן עדן מששת ימי בראשית. ("דבר שאול" סוטה ס' ע"ד)

לפיכך נקרא שמו שמיר, שהיה צריך שמירה יתירה. (מפרשים) ששמרוהו מימות שלמה עד חורבן בית שני. (תוס' ד"ה איכא גיטין סח). שמיר הוא ענין חוזק, כקוצים שהם קשים כאבן. (גר"א ישעיה ה' ו')

נחלקו הראשונים אם היה שמיר בימי בית שני:

תוס', ריטב"א ור"ן סוברים שהיה שמיר בימי בית שני, שהרי לקחו אבן לחושן מדמא בן נתינה. וה"שיטה לא נודע למי" כתב שלא היה, והיו כותבים על האבן בדיו. (קידושין לא).

בפרק כ"ד בספר דברי הימים א' מופיעים השמות שמיר ושהם, שניהם לויים: ראש בני מיכה נקרא 'שמיר' (כ"ז) ולוי נוסף שמו 'שהם' (כ"ז). שורש שמותיהם הוא הקשר לבית המקדש. יתן ה' ונזכה כולנו לראות את השמיר ואת השהם! (נר לשולחן שבת")

נסיים בחידה עם חיוך לכבוד אדר - לבקיאים בתנ"ך: בן י"ג לחופה היתכן, הלא הגמרא אומרת בן י"ח לחופה?! יפתחו נא הקוראים שוב את ספר דברי הימים (שם) בפסוק י"ג - "לחופה שלשה עשר".